

Між DeepSeek і Трампом

Недавній прорив DeepSeek вразив весь світ. Чи означає це, що у Європі з'явився новий шанс конкурувати на ринку ШІ?

Штучний інтелект донедавна займав дивне місце в європейській політичній думці. В умовах дедалі більшого страху перед занепадом Європи й пошуку способів воскресити той факт, що Європа не лідер у галузі ШІ, вважають ознакою кризи. А можливість змінити цю ситуацію розглядають як рішення для багатьох викликів: від кліматичної кризи до економічного застою та погіршення якості державних послуг. Недивно, що прискорене впровадження ШІ та інвестиції в промислову стратегію стали ключовими складовими розвороту Європейської комісії в бік промислової політики.

Нещодавні потрясіння на ринку надали дебатам новий імпульс. Чи може більш волатильний ринок ШІ продемонструвати, що Європа ще має хоч якийсь шанс стати серйозним міжнародним гравцем в цій галузі? Принаймні, такі настрої панували в Брюсселі, де я провела більшу частину минулого тижня.

Що насправді сталося з ШІ?

Перш ніж оцінювати достовірність таких заяв, я, з вашого дозволу, відмотаю трохи назад і поясню, що ж сталося минулого тижня. Якщо коротко: китайська компанія DeepSeek нібито створила високопродуктивну ШІ-модель, використавши значно менші обчислювальні потужності, ніж конкуренти. Це важливо, тому що основний ажіотаж навколо ШІ ґрунтується на припущенні про закономірність масштабування: використання більших обчислювальних потужностей (чіпів і комп'ютерів) неминуче призводить до того, що ШІ-моделі краще працюють за традиційними стандартами.

Провідні дослідники ШІ вже давно в цьому сумніваються і зазначають, що підхід до ШІ за принципом «що більше, то краще» має серйозні побічні ефекти, зокрема, для клімату й довкілля. Однак

до минулого тижня ці зауваження елегантно ігнорували, особливо ті компанії (і уряди), що можуть отримувати вигоду від моди на «ШІ-перегони». Але досягнення DeepSeek більше не дають можливості ігнорувати той факт, що нереальні суми грошей, які інвестуються в інфраструктуру ШІ (просунуті чіпи та хмарні обчислення), дуже спекулятивні.

В Європі, де законами масштабування також неявно (а іноді й явно) керувалися при розробці промислової політики, спрямованої на створення високопродуктивних обчислювальних кластерів, часто не беруть до уваги той факт, що ШІ й досі дуже не вигідна галузь. Найбільше виграють не ті, хто розробляє моделі (як-от досі збиткова OpenAI), а ті, хто контролює інфраструктуру: чіпи та хмарні обчислення.

Що стосується цієї інфраструктури, Європа тут структурно залежна від американських компаній. А саме від таких олігополістів, як Alphabet, Amazon, Apple, Meta, Microsoft, Nvidia та X, котрі можуть дозволити собі вливати мільярди в великомасштабний ШІ, навіть не маючи чіткої бізнес-моделі.

Багато з цих-таки американських компаній домінують на європейському ринку хмарних технологій, отримуючи вигоду з дедалі більшого попиту на обчислювальні ресурси. Майже кожна європейська компанія, що займається великомасштабним ШІ, потребує чіпів Nvidia, отже, вразлива до астрономічних цін на продукт, який швидко втрачає цінність (або до обмежень на чіпи з боку уряду США, про які, наприклад, Польща дізналася в останній тиждень президентства Байдена).

Цю структурну залежність минулий тиждень не змінив.

Структурні бар'єри для конкурентоспроможності Європи в сфері ШІ

Хоча DeepSeek довів, що просунуті моделі можуть потребувати менше обчислювальних ресурсів для навчання, їхнє масове використання залишається енерго- та ресурсомістким. Європейські високопродуктивні обчислювальні кластери вже не можуть задовольняти цю потребу. Тому ШІ-стартапи, як-от французький Mistral, мусять вступати в партнерські відносини з американськими гігантами, такими як Microsoft, щойно захочуть значно розширити базу користувачів.

Цей перехід від «обчислень для навчання» до «обчислень для використання» відкриває нові можливості для комерціалізації. Ймовірно, саме тому генеральний директор Microsoft Сатя Наделла був в захваті від того, що більш ефективний ШІ може стати товаром, «від якого неможливо буде відірватися». Провайдери хмарної інфраструктури, які домінують на європейському ринку, як-от Microsoft, мають найбільше можливостей отримати вигоду від такого ходу речей.

Якщо моделі ввійдуть в широкий вжиток, це буде на користь тим, хто орієнтується на вже наявні мережі дистрибуції. Такі компанії, як Google або Microsoft, можуть інтегрувати ШІ-моделі в свої продукти, автоматично охоплюючи мільйони користувачів.

*ЄС повинен подивитися
правді в очі: перегони
нечесні з самого початку*

Реальність така, що Європа ніколи не могла конкурувати з американськими ШІ-гігантами на їхніх умовах. Замість того щоб займатися магічним мисленням і марнотратством, ЄС повинен подивитися правді в очі: перегони нечесні з самого початку.

За зачиненими дверима європейські політики кажуть у відповідь Трампу, що «все на столі». Гарна новина! Але, коли йдеться про ШІ, Європі потрібна справжня стратегія, а не імпульсивні заклики до тотальної дерегуляції або гонитва за американською моделлю інновацій, яка не працює навіть для більшості населення США.

Щоб здійснити таке радикальне перезавантаження, Європі слід розібратися з екзистенційними, якщо відверто, питаннями: напрямком і суттю свого цифрового майбутнього. Якого (цифрового) майбутнього хоче Європа? Яку роль в цьому майбутньому можуть і мають відігравати ШІ-технології? Хто матиме право голосу в визначенні цього шляху?

Насправді питання не в тому, чи може Європа перемогти в ШІ-перегонах, а чи варто їй взагалі брати в них участь на таких умовах.

*Європі треба створити
інноваційне середовище,
де з'являтимуться нові
ідеї та різні підходи*

Метафора «ШІ-перегонів» тісно переплетена з парадигмою «що більше, то краще», яка щойно зазнала серйозного удару. Вона також передбачає, що переможець отримує все, а це викликає паніку (і може не відповідати ширшим економічним і соціальним цілям Європи).

Хай би яке було остаточне бачення, зменшення структурної залежності від американських технологічних компаній має стати центральним елементом ігрового поля з рівними умовами, в яких європейські компанії, власне, зможуть конкурувати. Всупереч поширеній думці, фактичне застосування європейських цифрових законів проти технологічних компаній – один із способів досягти цієї мети. Можливо, це буде набагато складніше за адміністрації Трампа, яка може помститися від імені окремих компаній. Але у нас може не бути вибору.

Зрештою, Європі треба створити інноваційне середовище, де з'являтимуться нові ідеї та різні підходи. Просто вливати мільярди в ІІІ – це «лінивий» спосіб зберегти статус-кво, який шкодить довгостроковій перспективі.

Переклад з англійської Дар'ї Прусенко

Текст написано на основі інформаційного бюлетеня «Промислова політика ЄС у сфері ІІІ», підготовленого Інститутом AI Now та Леві Саарі. Прочитати та підписатися можна тут.

Фредеріке Кальтойнер

Фредеріке Кальтойнер (Frederike Kaltheuner) – незалежна експертка і консультантка на перетині нових технологій, політики та права. Вона також очолює відділ Європи та глобального управління Інституту AI Now – аналітичного центру політичних досліджень у Нью-Йорку.

